

Vergaderjaar 2007–2008

28 686

Interpellatie dossier Ovaa/Spijkers

Nr. 9

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 5 augustus 2008

De vaste commissie voor Justitie¹ heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Justitie naar aanleiding van de brief van 26 maart 2008 inzake de interpellatie Ovaa/Spijkers (Kamerstuk 28 686, nr. 8).

De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 4 augustus 2008. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
De Pater-van der Meer

Adjunct-griffier van de commissie
Elagab

¹ Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), De Wit (SP), Van der Staaij (SGP), Kamp (VVD), Arib (PvdA), ondervoorzitter, De Pater-van der Meer (CDA), Voorzitter, Çörüz (CDA), Joldersma (CDA), Gerkens (SP), Van Velzen (SP), Azough (GL), Timmer (PvdA), Griffith (VVD), Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA), Teeven (VVD), Verdonk (Verdonk), De Roon (PVV), Pechtold (D66), Heerts (PvdA), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA), Leijten (SP), Bouwmeester (PvdA), Van Toorenburg (CDA) en Anker (CU).

Plv. leden: Vacature (CDA), Langkamp (SP), Van der Vlies (SGP), Weekers (VVD), Smeets (PvdA), Schinkelshoek (CDA), Jager (CDA), Jonker (CDA), Roemer (SP), Vacature (SP), Halsema (GL), Dijsselbloem (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), De Vries (CDA), Van Miltenburg (VVD), Zijlstra (VVD), Fritsma (PVV), Koşer Kaya (D66), Gill'ard (PvdA), Ouwehand (PvdD), Spekman (PvdA), Vacature (SP), Bouchibti (PvdA), Van Haersma Buma (CDA) en Slob (CU).

I VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie zijn teleurgesteld in de reactie van de minister van Justitie op het onderzoek van de faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam. Zij menen dat de minister, met een verwijzing naar eerder onderzoek door de Ombudsman, weigert inhoudelijk in te gaan op de conclusies van het onderzoek. En dat deze houding de titel van het artikel: «Een rechtstaat zonder zelfkritisch en zelfreinigend vermogen», lijkt te bevestigen. Deze leden willen de minister van Justitie, en ook de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, verzoeken alsnog inhoudelijk in te gaan op het onderzoek.

Deze leden van de SP-fractie wijzen erop dat er in mei 2008 een tweede artikel is gepubliceerd in het tijdschrift Openbaar bestuur. Deze leden vragen om een inhoudelijke reactie op het tweede artikel, waarin de auteur punt voor punt de vinger legt op de zwakheden in de huidige redenering van de minister van Justitie.

Deelt de minister het commentaar, dat de Ombudsman aan slechts enkele (relatief onbelangrijke) behoorlijksmaatstaven heeft getoetst? Zo neen, waarom niet?

Deelt de minister de conclusie dat de Ombudsman in zijn rapport niet of onvoldoende ingaat op de problemen die de heer Spijkers nog heeft wegens de gebrekkige uitvoering van de vaststellingsovereenkomst? Erkent de minister dat, ondanks het positieve oordeel van de Ombudsman, deze klokkenluider nog dagelijks te kampen heeft met problemen veroorzaakt door deze gebrekkige uitvoering, zo vragen deze leden. Voelt de minister zich daarvoor verantwoordelijk?

Zijn de ministers aan wie het verzoek om reactie op het onderzoek gericht was (de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), bereid om de huidige wijze van administratieve rectificatie kritisch te bekijken? Delen zij de mening van de auteur en van deze leden dat het nemen van dossiers in de archieven van het Nationaal Archief en het verwijderen van dossiers, in strijd is met de afspraak om te komen tot administratieve rectificatie? Zo neen, waarom niet?

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vragen de leden van de SP-fractie om in te gaan op het commentaar dat gegeven wordt op de huidige klokkenluidersregeling. Deelt u dit commentaar?

De leden van de SP-fractie merken op dat naar aanleiding van het artikel in Openbaar bestuur over de zaak Spijkers Kamerlid Van Velzen gevraagd heeft om op een aantal inhoudelijke punten, over de wijze waarop de overheid met klokkenluiders omgaat, in te gaan. De minister van Justitie stuurde mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie op 26 maart 2008 een brief aan de Kamer. De brief geeft, naar de mening van de leden van de SP-fractie, geen antwoord op de gestelde vragen en bevestigt de titel van het artikel. De titel verwees naar de rechtsstatelijke, politieke en morele verantwoordelijkheid van de ministers en van de Kamer.

De leden van de SP-fractie zijn van mening erop dat in de zaak Spijkers op ruime schaal misbruik van bevoegdheden is gemaakt en zelfs misdrijven tegen een burger zijn gepleegd, met als doel te verhullen dat de overheid bij de mijnongevallen van 1983 en 1984 ernstig onrecht tegen andere burgers heeft begaan. Hierdoor zijn de rechten van burgers niet beschermd, maar doelbewust geschonden en zodoende levens van burgers verwoest. Er is door de regering zelf kwaadaardig gehandeld. Hierover ging het artikel in Openbaar bestuur en daarover zou politieke en morele verantwoording moeten worden afgelegd, zo stellen de leden van de SP-fractie.

De leden van de SP-fractie merken op dat in de nu voorliggende brief drie argumenten worden genoemd waarom de zaak Spijkers ten einde zou zijn: de vaststellingsovereenkomst, het onderzoek van de ombudsman en de brief van staatssecretaris Van der Knaap samen met de schadevergoeding.

Ten eerste verwijst de minister in zijn antwoord naar de vaststellingsovereenkomst tussen de minister van Defensie en de heer Spijkers. Hij stelt dat de zaak daarmee is afgedaan. De leden van de SP-fractie merken op dat het wat hen betreft in het artikel in Openbaar bestuur ging over rechtsstatelijke, politieke en morele verantwoordelijkheid. Zij menen dat de minister zou moeten weten dat via een privaatrechtelijke overeenkomst (de vaststellingsovereenkomst) geen rechtsstatelijke, politieke of morele verantwoording kan worden afgelegd. Dat de zaak daarmee voor de Kamer is afgedaan, is voor deze leden evenmin een argument. Het betekent voor hen slechts dat de Kamer de taak om de regering te controleren op naleving van rechtsstatelijke waarden en plichten ter bescherming van de burger niet serieus neemt, althans minder serieus dan partijpolitieke belangen of regeerakkoorden.

Ten tweede verwijst de minister in de voorliggende brief naar het rapport van de nationale waarin wordt gesteld dat de vaststellingsovereenkomst behoorlijk is uitgevoerd. Deze leden wijzen op de volgende stelling van de minister in zijn antwoord dat: «De Nationale ombudsman treedt ingevolge de Grondwet op als algemeen, onafhankelijk orgaan voor het onderzoek van (klachten betreffende) gedragingen van bestuursorganen.» Deze leden zijn van mening dat door te volstaan met deze verwijzing de minister de kritiek die in het artikel op de nationale ombudsman en zijn rapport werd geleverd negeert. Deze leden zijn van mening dat de Nationale ombudsman niet als onafhankelijk orgaan worden beschouwd. Artikel 78a Grondwet regelt de positie van de Ombudsman en verwijst naar de wettelijke regeling van zijn benoeming, budget en werkwijze. Deze leden zijn van mening dat de Nationale ombudsman daarmee niet onafhankelijk is temeer omdat hij periodiek door de Kamer wordt benoemd, niet zelf zijn werkwijze bepaalt, hij voor zijn budget van de wetgever afhankelijk is en omdat hij verantwoording aan de Kamer aflegt. Daarmee willen deze leden niet suggereren dat de Nationale ombudsman niet met harde conclusies over het optreden van de overheid kan komen, maar wel dat politieke invloed op zijn werkwijze en de inhoud van zijn rapporten denkbaar is.

De kritiek op het rapport van de Ombudsman in het artikel, in het tijdschrift Openbaar bestuur, betrof onder meer het feit dat de Ombudsman slechts aan relatief onbelangrijke behoorlijkheidsmaatstaven heeft getoetst. Hij heeft niet aan mensenrechten getoetst, niet aan het beginsel dat de overheid verplicht respect te tonen voor de lichamelijke en geestelijke integriteit van de burgers en rechtvaardigheid. De leden van de SP-fractie wijzen er opdat juist deze rechtsstatelijke criteria cruciaal zijn voor de toetsing van overheidshandelen in de zaak Spijkers. De vaststellingsovereenkomst en de uitvoering daarvan konden niet los worden gezien van de litanie die de heer Spijkers 23 jaar lang onderging en ondergaat. Bovendien gaat de Nationale ombudsman, volgens de leden van de SP-fractie, in zijn rapport niet of onvoldoende in op de problemen die de heer Spijkers nog heeft, wegens de gebrekkige uitvoering van de vaststellingsovereenkomst. Deze leden wijzen er in dit verband op dat de heer Spijkers recht heeft op betaling van achterstallig inkomen, pensioenaanspraken heeft die hij door toedoen van de overheid niet kan realiseren, het geld van de schadevergoeding niet durft te gebruiken wegens een belastingaanslag en dat zijn advocaten en vertrouwensarts niet betaald zijn, terwijl de minister van Defensie zich bij de vaststellingsovereenkomst heeft verplicht al die rechten te honoreren, de betalingen te doen en de belastingen over de schadevergoeding te betalen.

Oorzaak van de restproblemen is dat de dossiers van de heer Spijkers bij een reeks van instanties als ABP en UWV verwijderd zijn en opgeborgen zijn in het Nationaal Archief. De heer Spijkers is, zo menen deze leden, hiermee administratief dood verklaard en het Nationaal Archief fungeert als grafkelder. De leden van de SP-fractie zijn van mening dat de hierboven beschreven uitvoering is in strijd met de strekking van de vaststellingsovereenkomst en daarmee waarschijnlijk ook onrechtmatig. In de vaststellingsovereenkomst wordt immers van «administratieve rectificatie» gesproken; negatieve kwalificaties over de heer Spijkers moeten uit de dossiers worden verwijderd. Dat is niet hetzelfde als de dossiers verwijderen. Volgens de Archiefwet zijn dit twee verschillende maatregelen. Daarbij komt dat de uitvoering van de administratieve rectificatie in overeenstemming met de heer Spijkers moet geschieden en daaraan heeft de regering noch de opdrachtnemer (Deloitte Touche Tohmatsu) zich gehouden. Het convenant over de bewaring is bovendien gesloten tussen de staatssecretaris van Defensie, een notaris en de directeur van het Nationaal Archief, terwijl de heer Spijkers volgens de strekking van de vaststellingsovereenkomst evident partij bij de uitvoering van dit onderdeel moest zijn en zeggenschap moest hebben.

In reactie op een concept van het artikel in Openbaar bestuur liet de Nationale ombudsman weten het niet met het onderzoek eens te zijn, in het bijzonder niet met de conclusies over zijn rol. Hij betoogde onder meer dat alle behoorlijkheidscriteria zijn toegepast, doch dat bij het opschrijven slechts de meest toepasselijke werden gebruikt en dat niet meer dan één norm tegelijk wordt genoemd. In de zaak Spijkers zouden behoorlijkheidsgebreken vooral in gebrekkige informatievoorziening hebben bestaan. Gegeven de eerder genoemde restproblemen, lijkt dit een onhoudbaar standpunt.

Wat de behoorlijkheidscriteria betreft, merken de leden van de SP-fractie het volgende op, de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst kan niet anders dan tegen de achtergrond van de geschiedenis van de zaak worden beschouwd. Die geschiedenis vertelt, zo menen deze leden, dat de problemen niet in de eerste plaats in de informatievoorziening aan de heer Spijkers schoten. Belangrijker vinden deze leden de kwestie van onpartijdigheid. De Nationale ombudsman voert, evenals de oud staatssecretaris van Defensie Van der Knaap, een subjectief verweer; zijn intentie was goed, zo menen deze leden. De leden van de SP-fractie zijn van mening dat dit niet relevant is, omdat dienaangaande de onpartijdigheids-toets van belang is. Op grond van het artikel in het tijdschrift Openbaar bestuur, trekken deze leden de conclusie dat de Nationale ombudsman aan de hand van de criteria voor de rechterlijke macht zich moest verschoenen en daarom niet in staat was uit eigen beweging een bemiddeling te beginnen.

De leden van de SP-fractie merken op dat in de zaak Spijkers de regering verantwoordelijk is voor de misdrijven die door of namens de regering zijn gepleegd. De aan het woord zijnde leden zijn van mening dat de conclusie van de Nationale ombudsman, dat de vaststellingsovereenkomst behoorlijk is uitgevoerd, niet verdedigbaar is. Deze leden zijn van mening dat door de wijze van optreden van de regering de zaak voor de heer Spijkers is verergerd.

Ten derde verwijst de minister in de onderhavige brief naar een eerdere brief waarin de overheid verontschuldigen aan de heer Spijkers aanbied. Deze laatste genoemde brief heeft KPMG opgesteld en is door de ambtsvoorganger staatssecretaris van Defensie ondertekend. De leden van de SP-fractie menen dat met deze verwijzing de minister suggereert dat de brief en de 1,6 miljoen euro die de heer Spijkers is toegezegd, volstaat als compensatie voor 23 jaar van overdrachtelijke mishandeling. De leden van de SP-fractie op deze brief het optreden van de regering

moet goedmaken. Voorts vragen zij of de brief voldoende is om rechtsstatelijke en politieke rekenschap af te leggen.

De leden van de SP-fractie verwijzen naar een interview met een lokale krant waarbij een van de ondertekenaars van de excuus brief, de toenmalige staatsecretaris van Defensie, het volgende zou hebben gezegd: «Ik heb in deze zaak naar eer en geweten gehandeld. Geen haar op mijn hoofd piekert er over om af te treden. Daar is geen enkele aanleiding toe. Soms heb je van die dingen waarvan je later denkt «is er nog iets aan te merken op dit besluit. In deze kwestie kan ik mijzelf 's morgenvroeg recht in de spiegel kijken.»

De leden van de SP-fractie menen dat door oud staatssecretaris Van der Knaap voorbij wordt gegaan aan de ministeriële verantwoordelijkheid betekent en de zijn rechtsstatelijke plichten zijn. Deze leden zijn van mening dat deze niets te maken hebben met wat hij denkt, vindt en voelt, maar met wat er in objectieve zin is gebeurd. Naar de mening van de SP-fractie is de vraag niet of de oud staatssecretaris subjectief overtuigd is dat hij verantwoordelijk heeft gehandeld, maar of hij in objectieve zin samen met andere bewindslieden rechtsstatelijke, politieke en morele verantwoordelijkheid droeg voor, naar de mening van deze leden misbruik van bevoegdheden en voor misdrijven tegen de heer Spijkers.

De SP-leden zijn van mening dat bewindslieden die voor de regelrechte, welbewuste en soms kwaadaardige schending van rechten van burgers verantwoordelijk zijn, moeten tot aftreden worden gedwongen. De Kamer heeft echter geen der bewindslieden ter verantwoording geroepen. Het lijdt naar de mening van deze leden geen twijfel dat de huidige bewindslieden die verantwoordelijkheid nog dragen en dat de Kamer hen naar huis moet sturen.

De leden van de SP-fractie vinden dat het gaat ook om de intentie van de regering met de brief, geschreven door KPMG. In die brief wordt onder meer uitgesproken dat de heer Spijkers nog vele jaren tegemoet zou worden gekomen, waarin hij niet al zijn energie hoeft te steken in het onrecht dat hem is aangedaan. Deze leden vinden dat dat inderdaad het recht van de heer Spijkers is, zij plaatsen echter hun vraagtekens of de regering dat oprecht meent. De leden vragen waarom de regering er niet zorg voor draagt dat hij dat recht daadwerkelijk geniet? Waarom legde de Belastingdienst de heer Spijkers bijna drie jaar na de totstandkoming van de vaststellingsovereenkomst nog aanslagen over de schadevergoeding op? Waarom krijgt de heer Spijkers niet de garantie van een belastingvrije schadevergoeding? Waarom betaalt de regering niet de verschuldigde honoraria aan de vertrouwensarts en aan de advocaten van de heer Spijkers? Waarom zorgt de regering niet dat de kwesties over de uitkeringen waarop de heer Spijkers recht heeft en over zijn pensioenrechten worden opgelost?

Naar de mening van de leden van de SP-fractie blijft er van de drie argumenten in het antwoord van minister Hirsch Ballin op het verzoek van Kamerlid Van Velzen om de zaak Spijkers als afgedaan te beschouwen, niets over. Deze leden menen dat de minister van Justitie een brief stuurde die evident geen antwoord is op de kritiek.

De leden van de SP-fractie vinden dat de minister-president zich verschool en deelde de heer Spijkers bij wijze van spreken mee: «Ik kan niets voor u doen» en «u heeft slechts uw burgerplicht gedaan», zoals hij ook aan de heer Bos, klokkenluider bij de bouwfraude, schreef.

De minister president schreef in een brief aan de Kamer van 21 juni 2004 dat het van groot belang is misstanden aan de kaak te stellen en dat men daarbij «persoonlijk belang ondergeschikt [moet] maken aan het maatschappelijk belang». Wel is de samenleving volgens de premier verplicht klokkenluiders bescherming te bieden, want «openheid en transparantie (...) zijn voor een gezonde samenleving onontbeerlijk». Eerder liet hij zich in brieven aan de Kamer en in het integriteitsdebat in soortgelijke zin uit.

De leden van de SP0-fractie wijzen erop dat de Kamer eind 2007 een motie aannam om een fonds voor klokkenluiders in te stellen. De regering liet weten dat zij niets voor een dergelijk fonds voelt en klokkenluiders niet wil belonen, omdat zij uit moreel zuivere motieven moeten handelen en niet uit eigenbelang of winstbejag. Deze leden vinden dat ermee negeert wordt dat het niet gaat om beloning, maar om compensatie voor het professionele en maatschappelijke isolement, waarin klokkenluiders terecht komen, vanwege het feit dat zij hun eigen belang aan rechtsstatelijke belangen ondergeschikt hebben gemaakt. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties acht de bestaande regelingen adequaat, zo menen deze leden. Zij heeft overigens de Stichting van de Arbeid gevraagd een steunfonds te onderzoeken en nog voor de zomer stuurt zij een evaluatie van de bestaande overheidsregelingen naar de Kamer. Volgens de bestaande regelingen moeten ambtenaren eerst intern melding maken van misstanden. De klokkenluider in spe mag pas naar buiten treden, indien zijn leidinggevende(n) na onderzoek concludeert(en) dat de melding geheel of gedeeltelijk ongefundeerd is en de klokkenluider die beslissing voor onjuist houdt.

Een zorgvuldige klokkenluider mag volgens de regels geen nadeel onder vinden. De leden van de SP-fractie vinden dat de praktijk anders is en om twee redenen. Ten eerste hangt de klokkenluider vuile was buiten, waar geheimhouding of discretie regel is. Dat brengt mee dat klokkenluiders door de institutie waar zij deel van uitmaken vijandig worden bejegend en dat zij als verraders worden buitengesloten. Deze leden zijn van mening dat dit ook gebeurt als de klokkenluider de rechtsstatelijke waarden hoog houdt terwijl instituties of gezagsdragers die waarden schenden. Deze leden vinden dat tevens de regering veelal het gehele arsenaal van feitelijke en arbeidsrechtelijke mogelijkheden kan gebruiken of misbruiken om de klokkenluider buiten te werken. De klokkenluider kan in theorie naar de rechter stappen als dat nodig is. Maar de rechter biedt in de praktijk geen soelaas, menen deze leden: of het nu gaat via verstoorde arbeidsverhoudingen, verwijtbaar gedrag van de klokkenluider, ziekte, of psychische problemen, de klokkenluider gaat ten onder.

De leden van de SP-fractie merken op dat de bestaande regelingen niet werken of geen of onvoldoende bescherming bieden. De openheid en transparantie die minister-president Balkenende vraagt, gepaard met een open debat over de relevante (rechtsstatelijke) waarden zijn vooralsnog ver te zoeken bij de overheid, vinden deze leden. Zij vinden dat het wrange gevolg is dat degenen die de morele moed hebben tegen misstanden en de institutionele cultuur waarin die zich kunnen voordoen, op te staan, zelf het slachtoffer worden.

De leden van de SP-fractie vinden dat een rechtsstaat wantrouwen eist van bewindslieden tegen zichzelf en zelfkritiek, omdat de rechtsstaat niet zonder zelfreinigend vermogen kan. De regering kan zich daarom niet veroorloven te zwijgen. Gaat zij daarmee voort, dan verspeelt zij alle moreel gezag, vinden deze leden. Naar de mening van de SP-leden geldt dit in het bijzonder voor de minister-president, die zich naar de mening van deze leden achter andere bewindslieden en ambtenaren verschool toen de heer Spijkers en later de heer Bos een appèl op hem deden. De leden van de SP-fractie merken op dat het parlement biedt evenmin bescherming. Zij vinden dat in politieke afwegingen coalitie- en partijbelangen of het eigen belang van individuele Kamerleden de doorslaggevend is.

Tot slot merken de leden van de SP-fractie op dat integriteit niet vanzelf spreekt. De leden van de SP-fractie vinden dat de regering, minister-president Balkenende voorop, doet graag een appèl op burgerdeugden, maar erkent en toont deze zelf niet.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de onderhavige brief. Deze leden vinden de berichtgeving uit het artikel «Rechtsstaat zonder zelfkritisch en zelfreinigend vermogen» en de conclusies uit het onderzoeksrapport van de Universiteit van Amsterdam zorgelijk. Het beeld dat in dit artikel ontstaat over de overheid vinden zij niet stroken met de zorg die een integere overheid zich dient te betrachten. Ook strookt dit beeld niet met de hetgeen de schrijver voor ogen had toen zij integriteit bij de overheid tot prioriteit maakte. Wat vindt de minister van het beeld dat is ontstaan? En hoe denkt de minister dit beeld te kunnen veranderen? Alle gedragingen van de betrokken personen en instanties bij de zaak Spijkers zijn door het onderzoeksteam van de Universiteit van Amsterdam getoetst aan de behoorlijkheidnormen zoals opgesteld door de Nationale Ombudsman. Kan de minister per afzonderlijk getoetste behoorlijkheidnorm aangeven of hij het eens dan wel oneens is met de getrokken conclusies door het onderzoeksteam?

Op 27 mei 1999 zijn de door de Ombudsman gesignaleerde fouten door de toenmalige staatssecretaris van defensie erkend. Met de ondertekening van de vaststellingsovereenkomst in 2002 is de minister van mening dat de geschillen die tussen partijen bestonden, beëindigd zijn. Kan de minister verklaren waarom er dan nog steeds gesproken wordt over een niet behoorlijk uitgevoerde rectificatie en problemen met wachtgeld en pensioenrechten? Klopt het dat na het sluiten van de vaststellingsovereenkomst opnieuw geschillen zijn herrezen met betrekking tot de uitvoering van de overeenkomst? Kan de minister hierop ingaan?

De leden van de VVD-fractie willen graag een overzicht ontvangen van de manier waarop tot nu toe invulling gegeven is aan de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst en wel per afzonderlijk onderwerp.

Naar het oordeel van de nationale ombudsman heeft de minister Defensie een onjuist beeld gegeven van de termijn waarbinnen de administratieve rectificatie naar verwachting zou worden afgerond. Naar het oordeel van de Ombudsman is dit in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking. Deelt de minister de conclusie van de ombudsman? De leden van de VVD-fractie vragen of er in elk geval een termijn is afgesproken? Zo ja, wat is deze termijn en hoe de minister de lengte van deze termijn beoordeelt. De ombudsman heeft in zijn onderzoek uit 2006 geconcludeerd dat de overheid niet in strijd met de vereisten van redelijkheid en van voortvarendheid ter zake de uitvoering van de administratieve rectificatie heeft gehandeld. Deelt de minister dit standpunt en zo ja waarom? Vindt de minister dat de overige aspecten van de vaststellingsovereenkomst wel in lijn zijn met de vereisten van redelijkheid en voortvarendheid. Geldt hetzelfde voor de totale uitvoering van de vaststellingsovereenkomst?

Het is voor de leden van de VVD-fractie niet duidelijk genoeg gemotiveerd waarom het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam en het recent gepubliceerde artikel hierover, geen aanleiding vorming om de feiten en omstandigheden rondom de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst actief te (laten) onderzoeken. Deze leden vernemen graag op basis van welke feiten en omstandigheden het oordeel is gekomen dat er op basis van de recente publicatie geen aanleiding is de zaak opnieuw op zijn merites te bekijken. Daarbij vragen de leden aan de minister expliciet in te gaan op de onderdelen wachtgeld en pensioenrechten.

Kan de minister aangeven of er nog gesprekken worden gevoerd tussen de Staat en de heer Spijkers? Welke stappen denkt de minister te nemen om deze zaak voor eens en voor altijd af te ronden en af te sluiten?

II REACTIE VAN DE MINISTER

Zowel de SP-fractie als de VVD-fractie hebben mij vragen gesteld over het onderzoek van de Nationale ombudsman naar de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst in de zaak Spijkers en de toetsing die heeft plaatsgevonden. Ik merk op, zoals ik ook in mijn brief van 26 maart jl. heb gedaan, dat de Nationale ombudsman ingevolge de Grondwet optreedt als algemeen, onafhankelijk orgaan voor het onderzoek van (klachten betreffende) gedragingen van bestuursorganen. De mening van de leden van de SP-fractie, overeenkomend met de opvatting van de schrijver van het tweede artikel, dat de Nationale ombudsman niet als onafhankelijk orgaan kan worden beschouwd, onderschrijf ik niet. De Nationale ombudsman is een Hoog College van Staat en is onafhankelijk ten opzichte van de regering. Er is een bij de Wet Nationale ombudsman geregelde benoemingsprocedure op grond waarvan de Nationale ombudsman door de Tweede Kamer wordt benoemd na een aanbeveling van de Vice-President van de Raad van State, de President van de Hoge Raad en de President van de Algemene Rekenkamer gezamenlijk, die de namen van ten minste drie personen bevat. Voor ontslag van de ombudsman gelden vergelijkbare waarborgen als die gelden voor rechters. De begroting voor de Nationale ombudsman wordt afzonderlijk bij wet geregeld, zodat de wetgever daarvoor de verantwoordelijkheid draagt. De benoeming voor een vaste periode van 6 jaar met de waarborgen voor de herbenoeming komen overeen met maatstaven die voor gerechtelijke instanties gelden op grond van onder andere artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Uit het bovenstaande volgt dat ik niet treed in de wijze van toetsing door de Nationale ombudsman. De Nationale ombudsman toetst aan een aantal behoorlijkheidsnormen. Ik merk hierbij op dat de schrijvers van de artikelen in Openbaar bestuur uit lijken te gaan van de stelling dat de Nationale ombudsman in 2006 de gehele zaak Spijkers van het begin tot het einde beoordeeld zou hebben. Dat is niet het geval. Het ging om een onderzoek naar de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst. Het onderzoek geeft een helder antwoord op de vraag naar het steeds maar voortduren van deze zaak, ook nadat er een vaststellingsovereenkomst was getekend.

Op de vraag van de leden van de VVD-fractie om per afzonderlijk als toetsingsmaatstaf gehanteerde behoorlijkheidsnorm aan te geven of ik het eens dan wel oneens ben met de getrokken conclusies door het onderzoeksteam van de Universiteit van Amsterdam, kan ik niet ingaan. De zaak van de heer Spijkers heeft een lange voorgeschiedenis waarin een groot aantal instanties een rol heeft gespeeld, waaronder onafhankelijke, te weten rechterlijke instanties en de Nationale ombudsman. Uiteraard staat het de onderzoekers vrij een oordeel uit te spreken over het handelen van al deze betrokkenen. Het past mij echter niet om mij daarover uit te laten.

De leden van de SP-fractie vragen aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in te gaan op het commentaar dat in het tweede artikel gegeven wordt op de huidige klokkenluidersregeling.

Kern van het commentaar luidt dat de bestaande klokkenluidersregelingen niet werken of geen of onvoldoende bescherming bieden. De op 15 april 2008 aan de Kamer aangeboden Evaluatie klokkenluidersregelingen publieke sector heeft inderdaad zorgelijke resultaten opgeleverd. Gebleken is dat de regelingen slechts in beperkte mate het intern melden en opsporen van misstanden bevorderen. Ook dragen de klokkenluidersregelingen niet bij aan het beschermen van ambtelijke klokkenluiders.

Uitgangspunt moet zijn dat een vermoeden van een misstand veilig, vertrouwd en eenvoudig kan worden gemeld. In haar brief van 22 mei 2008 heeft de Minister van BZK aangekondigd de regelingen van de onder haar directe verantwoordelijkheid vallende sectoren Rijk en Politie op een aantal onderdelen substantieel te wijzigen, zodat bescherming van ambtelijke klokkenluiders sterk wordt verbeterd en drempels voor het intern melden worden weggenomen. Na de zomer komt zij met een concreet actieplan.

De leden van de VVD-fractie noemen de berichtgeving uit het artikel «Rechtsstaat zonder zelfkritisch en zelfreinigend vermogen» en de conclusies uit het UvA-onderzoeksrapport zorgelijk. Het beeld dat in dit artikel ontstaat over de overheid strookt niet met de zorg die een integere overheid dient te betrachten, aldus de leden van de VVD-fractie. De leden van de SP-fractie en de VVD-fractie stellen verder een aantal vragen met betrekking tot de uitvoering van de vaststellingsovereenkomst.

Het is in de zaak van de heer Spijkers belangrijk om de ontstane beelden zorgvuldig te toetsen aan de feiten. Op 29 november 2002 is een vaststellingsovereenkomst gesloten tussen de heer Spijkers en de Staat der Nederlanden. Onderdeel van die vaststellingsovereenkomst is dat de heer Spijkers € 1,6 miljoen van de Staat ontvangt. Deze financiële genoegdoening is eind 2002 door Defensie betaald.

De heer Spijkers heeft gesteld dat de vaststellingsovereenkomst niet goed zou zijn uitgevoerd. Uit het onderzoek van de Nationale ombudsman uit 2006 blijkt dat Defensie de vaststellingsovereenkomst correct heeft uitgevoerd, met uitzondering van de informatieverstrekking over de Koninklijke onderscheiding en over de administratieve rectificatie.

In mijn brief aan uw Kamer van 26 maart 2008 is naar aanleiding van vragen van het lid Van Velzen reeds aangegeven dat voor het kabinet met de totstandkoming en uitvoering van de vaststellingsovereenkomst de inhoudelijke discussie rond de zaak Spijkers als afgesloten moet worden beschouwd. Ondanks dat heeft de Staatssecretaris van Defensie in overleg met mij opdracht gegeven om in overleg met de heer Spijkers te trachten tot een oplossing te komen voor de problemen die de heer Spijkers nog ondervindt na het sluiten van de vaststellingsovereenkomst. Ten einde dit proces in goede orde te laten verlopen blijft de beantwoording van de vragen tot bovenstaande beperkt.